

ДУБОМ
ЗАЛІЗНЯКА
ОПІКУЮТЬСЯ
НАВІТЬ ПОЛЯКИ

2

ПРО
ХОЛОДНОЯРЦІВ
ЗНОВУ ЗНІМАЮТЬ
ФІЛЬМ

3

ЕКСКЛЮЗИВ
ВІД ВНУЧКИ
ГОРЛІСА-
ГОРСЬКОГО

4

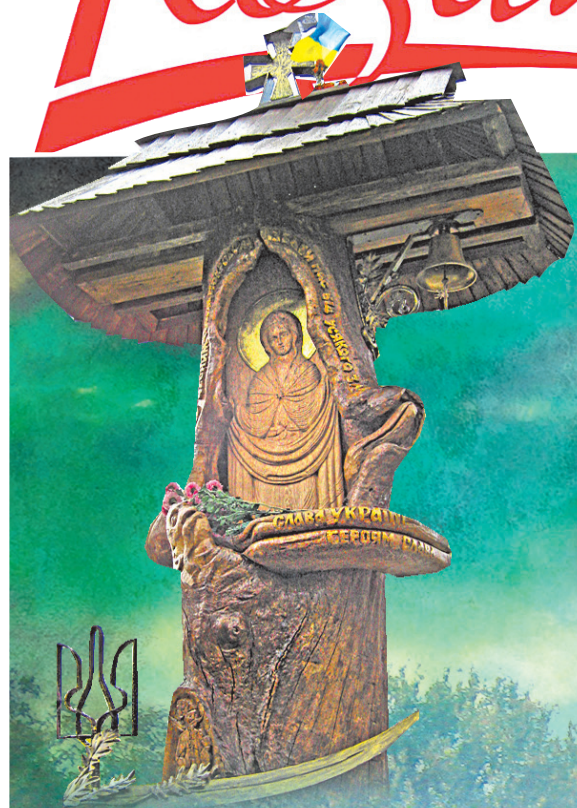
Козацькому роду нема переводу!

Козацький край

www.cossackland.org.ua

№15 (15)

24 жовтня 2011 р.

ЧЕРЕЗ ІСТОРІЮ — В МАЙБУТНЄ

Біля тисячолітнього
козацького дуба
відкрили скульптуру
«Холодноярської
Покрови» і знову
київ переможний
бій...

ПОЛЯКИ ЗНАЮТЬ, ЧИЄ ІМ'Я НОСИТЬ ДУБ ЗАЛІЗНЯКА... АЛЕ ДОПОМОГТИ ЙОМУ ЗАВЖДИ ГОТОВІ

Петро ДОБРО

Міжнародний науково-практичний семінар, який пройшов 20-21 жовтня на Чигиринщині, був присвячений фактично темі... порятунку одного дерева. Але якого дерева! Українські й закордонні фахівці оцінювали стан і можливе надання допомоги знаменитому холоднороському Дубу Залізняка.

Теоретична частина семінару пройшла в Чигирині, а практична — безпосередньо на хуторі Буда поруч з легендарним велетом. Доки альпіністи з Луцька наводили лад з кріпленням крислатої крони дуба, внизу замірявся його

стовбур — на класичний для таких замірів висоті 1 м 30 см. Як тільки прозвучала цифра товщини стовбура в цьому місці — рівно дев'ять метрів, президент польської Федерації арбо-

ристів (спеціалістів з охорони древніх дерев) пан Вітослав Гризовчик задоволено крикнув: «То є дуже добре!» І сказав, що раз знаменитість «потовстішала» на 10 сантиметрів за два роки з часу

останніх замірів, то як на свої тисячу років дуб має фізіологію максимум столітнього міцного «юнака». На запитання місцевих фахівців, як бути з дубовим вусачем, жуком-шкідником, який внаслідок гризти легендарне дерево, поляк сказав: «Нех жиє...» і заявив — мовляв, хто нищитиме занесеного в Червону книгу жука, може потрапити за ґрати. На що почув цілком резон-

не: «Цих жуків вже мільйони, а дуб такий — один...» Пан Вітослав пошкріб потилицю і погодився: «То є так!», піднімаючи руки на знак капітуляції перед контраргументами.

Марія Каченко, вчений агроном з Черкас, зазначила: варто зробити хімічний аналіз ґрунту і розібратися, яке підживлення потрібне для Дуба Залізняка. Пані Марія категорично не згідна з тезисом: «На наш вік

цього дерева вистачить». Вона прагне того, щоб дерево, яке стало свідком безлічі історичних віх рідного краю, могли бачити й наступні покоління українців...

Підсумовуючи результати семінару, директор філії «Холодний Яр» Національного історико-культурного заповідника «Чигирин» Богдан Леоняк зазначив: Дуб Залізняка й надалі залишатиметься під пильним наглядом, адже важко знайти інше дерево, яке настільки було втіленням «живого очевидця» української історії. Він визнав слушними зауваження Вітослава Гризовчика, який вважає варварством спроби колишніх років підживлювати дерево, закопуючи під його коріння туші забитих корів: «Тоді ми ще перебували у пошуках правильної допомоги дубові. Тепер же ми знаємо набагато більше і консультиємося зі

справжніми фахівцями».

Разом з тим, усі присутні погодилися з тим, що справжній секрет живучості й могутності тисячолітнього «дідуся» дуба знає тільки він сам. Очевидно добре, що завдяки греблі біля готельно-ресторанного комплексу «Дикий хутір» піднявся рівень води в цій місцині. А ще (і це найголовніше) — добре те, що після обгородження дуба нарешті менше почали затоптувати землю над його корінням занадто цікаві туристи. Сфотографуватися з дубом можна і на відстані, а от лізти обійматися до старенького не варто...

Наша газета — найкращий вибір для того, хто вважає не випадковим те, що він народився у Козацькому краї — на землі, де йонад усе люблять волю. Читайте про наше минуле і сьогодення. Приєднуйтесь до числа передплатників «Козацького краю», щоб разом з нами творити майбутнє України!

форма СП-1

АБОНЕМЕНТ

На газету

89155

Козацький край
(найменування видання)

(індекс видання)

Кількість комплектів

на 20 _____ рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куди

(поштовий індекс)

(адреса)

Кому

(прізвище, ініціали)

ПВ	місце	літер

На газету жука

89155

(індекс видання)

Козацький край
(найменування видання)

Вартість	передплати	грн.	коп.	Кількість комплектів
	переадресування	грн.	коп.	

на 20 _____ рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

поштовий індекс	місто _____
код вулиці	село _____
	область _____
	район _____
	вулиця _____
буд.	Прізвище, ініціали
корп.	
кв.	
код передплатника	

МІСЦЯМИ СЛАВИ ХОЛОДНОЯРСЬКИХ ПОВСТАНЦІВ ПРОКОТИЛАСЯ

Фоторепортаж
Олега
ОСТРОВСЬКОГО

«ТАЧАНКА» КІНОМИТЦІВ

Після бою
так хочеться
музики...

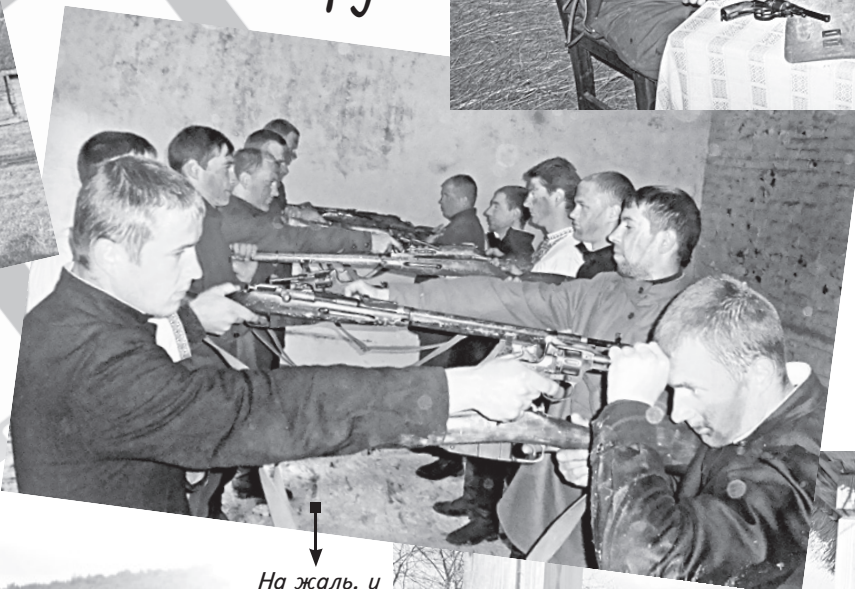
У Холодному Яру і його околицях 14–16 жовтня кияни знімали кіно про Юрія Горліс-Горського та козаків Холодноярської республіки. Читачі «Козацького краю» стануть першими, хто побачить фоторепортаж з кадрами цього фільму: недаремно ж у більшості ролей фільму – хлопці з «Вільного козацтва Холодного Яру»!

Нарада отаманів Чучупак.
За їхніми спинами –
берегиня Холодного Яру
вишиває знамено: «Воля
України або смерть!»

Солодка мить: коли чекист – «на
мушці» у козака!

Тривожне очікування. На
ганку старовинної хати
актори почувалися, немов у
машині часу

На перелазі біля
церкви... Скансен у
Стецівці забезпечив
справжній колорит
епохи

На жаль, у
цьому фільмі
відсутній
голлівудський
«хепі енд»:
як і в житті,
холодноярці
одночасно
пустили
брат в
брата кулі
після арешту
і провалу
спроби
повстання у
Лук'янівській
в'язниці...

**РОМАНТИЧНЕ ВЕСІЛЛЯ
В РЕСТОРАННО-ГОТЕЛЬНОМУ КОМПЛЕКСІ**

ДИКИЙ ХУТІР

Дорогі молодята
ми зробимо
Ваше весілля
незабутнім та
романтичним!

Чигиринський р-н,
хутір Буда,
тел.: (0472)566-911,
(067)442-79-64,
(067)470-94-93, www.
hutirbuda.com

Українська держава понад усе!

Видання історичного клубу "Холодний Яр"

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Передплати газету
"Незборима нація"!

Вона може стати неоціненним другом вчителя,
школяра, студента, історика, краєзнавця, кожного,
хто цікавиться героїчною і трагічною історією нашої
Батьківщини.

"Незборима нація" – газета для тих, хто хоче
знати історію боротьби за свободу України.

Її можна передплатити у будь-якому
відділенні пошти: передплатний індекс 33545.

Вартість передплати на рік – 17,34 грн.

Не забудьте передплатити "Незбориму
націю" і для бібліотек та шкіл тих сіл,
з яких ви вийшли.

nezboryma@naciya.org.ua

УВАГА!

Ви можете стати учасниками і
співавторами будівництва, яке увійде в
історію!

Невдовзі розпочнеться спорудження
Музею Холодного Яру, експозиція якого
висвітлюватиме історію славного краю
в усі часи визвольних змагань за волю
України. Ініціаторами виступили ЧГО
«Вільне козацтво Холодного Яру» та
історичний клуб «Холодний Яр».

З пропозиціями щодо архітектурних
проектів будівництва музею,
наповнення музейної експозиції
та фінансової і творчої
допомоги у втіленні
проекту звертайтеся за
телефоном у Черкасах:

(0472) 31-29-
74, за адресою:
м. Черкаси, вул.
Львіна, 330,
к.4 або за
електронною адресою:
Cossack_land@i.ua

ВНУЧКА ГОРЛІСА-ГОРСЬКОГО: «Хочу бути козаком! В старі часи я не всиділа б удома – взяла б у руки шаблю...»

— Торік я приїхала в Україну, дізналася про дідуся ще більше і дуже щаслива тим, що його так шанують на Батьківщині». Саме у 18-річному віці Ляля твердо вирішила, що буде справжньою українкою, а не тільки за

збирається українська за походженням молодь. Ляля каже — українці Лос-Анджелеса в більшості своїй пристойно володіють українською мовою, громада має власну суботню школу, де вичають мову, історію, культуру й традиції України...

Сама Ляля в першу чергу — художник. Викладала в університеті, навчала студентів мистецтва перформенсу і

стало одним із символів українського козацтва... Вважає добрим знаком те, що неподалік від Дуба, на околиці хутора Буда зводиться козацька церква Петра Калнишевського. Говорить, що в цьому дуже багато символізму. Від себе ж додає: думаю, надзвичайно символічно й те, що під час перебування на Чигиринщині внучка Горліса-Горського жіночій ролі в фільмі про того ж таки Горліса-Горського. Сама вона ці дні зйомок з 14 по 16 жовтня згадує із захопленням — каже, що мала страх лише перед акторським дебютом і гордість за те, що сприяє створенню часточки пам'яті про дідуся.

Ті враження Ляля повезе нашим в американській та англійській діаспорі — хоча й не скоро, бо планує ще чотири місяці провести

Яру» англійською мовою — це допомогло б ознайомитися з твором наймолодшій частині закордонної діаспори та й корінним жителям Європи й Америки — теж. Наразі англійською вже перекладена перша частина твору. Внучка Горліса-Горського залишатиметься місточком між Україною і справжніми її патріотами, яких доля закинула за кордон. Оселившись в Україні, планує популяризувати за рубежом твори наших художників. До речі, одну виставку українських картин в Лос-Анджелесі вже організувала. Для себе ж вже бачить тему картини — з нетерпінням чекає зими, бо саме в цю пору хоче власноруч намалювати Дуб Залізняка — зав'язаний снігом так, як майже сотню років тому, коли в Холодному Яру під час Зимового походу Дієвої армії УНР залишився на

Олег ОСТРОВСЬКИЙ

Ляля Лісовська — людина з вольовим обличчям і покрученим пасмом чорного волосся, яке спадає на обличчя. Під час нашої розмови пані Лісовська зауважує, що воліла б бути козаком, а я заперечую, що козаки — чоловіки, а жінкам долею відведено бути берегинями. Вона ж заявляє: мовляв, у старі часи вдома точно б не всиділа — взяла б у руки шаблюку. Мабуть, саме тому те непокірне чорне пасмо так неймовірно схоже на козацького «оселедця». А ще — Ляля Лісовська дуже схожа зовні на свого дідуся, Юрія Городянина-Лісовського, автора славетної книги «Холодний Яр», відважного старшини холодноярських козаків-повстанців, знаного під псевдонімом Горліс-Горський...

Житло й робота пані Лісовської — в Лондоні, мама і донька — в США, а душа — в Україні. Назвати цю жінку іноземкою — язик не повертається, хоча її знання української мови й обмежується десятком наших слів. На Покрову ми мало спілкувалися з нею в Холодному Яру — вистачало клопотів, а часу як завжди — ні. Вона уважно спостерігала за реконструкцією бою між холодноярцями і будьонівцями. Опісля ж сказала, що самій кортіло бути учасником бою і взяти до рук нагана, як колись дідусь його брав... Краще поспілкуватися вийшло вже в Черкасах, звідки вона збиралася транзитом через Київ вирушати до Львова. Розмовляємо з допомогою перекладача. Пані Лісовська зразу ж категорично заявляє: скоро їй ста-

не легше спілкуватися українською, бо вивчення рідної мови — для неї завдання номер один. Втім, так само першочерговою метою Ляля Лісовська має й отримання дозволу на проживання в Україні. Мріє оселитися у Львові, а як назбирає достатньо грошей — придбати ще й хату в чигиринській Медведівці, щоб влітку жити в місцях, де воював дідусь, а на зиму перебиратися до міста, де він написав «Холодний Яр»...

Розмову починає зі споминів про дитинство. Народилася у сонячному штаті Каліфорнія, а коли мала всього 4 роки, родина перетнула океан і оселилася в туманному Лондоні. Так пізніше й склалося її життя — у поїздках між цими двома країнами. Мама Лялі, єдина донька Горліса-Горського Леся, розповісти про нього Лялі могла мало. Тато загинув усього через декілька днів після її народження, тож і сама знала

У новому документальному фільмі про Юрія Горліс-Горського його внучка зіграла епізодичну роль. На фото вона — з дідусевою книгою і поруч з номером «Козацького краю», присвяченого Горлісу-Горському

Лос-Анджелесі, зокрема, сприяла створенню культурного центру «Кафе Україна» — оформила його в українському стилі, викупила в місцевій українській церкві частину вишиваних рушників і прикрасила ними стіни... Тепер тут

та дорога між Холодним Яром і Кам'янкою й пейзажі обабіч неї. А понад усе — Дуб Залізняка. Коли художниця згадує про нього, в її очах з'являється вогник, вона з пристрасною вимовляє українською: «Ду-у-уб!» і широко розводить руки, наче обіймаючи тисячолітнє могутнє дерево, яке давно

на Галичині, збираючи максимум інформації про львівський період життя Юрія Горліса-Горського. Цікаво, що зупиниться там у друзів — саме в тому будинку, де колись жив її дідусь-письменник.

Паралельно займається пошуком меценатів, які допомогли б з виданням «Холодного

лікування один із найславетніших старшин українського війська — для когось легендарний Горліс-Горський, а для неї — просто рідний дощемо в серці дідусь. Рідний, бо хоч не мав змоги бодай раз доторкнутися до внучки рукою, та передав їй у спадок найдорожче — справжній український дух...

НА ПОКРОВУ ХОПОДНИЙ ЯР ДАРУВАВ ТЕПЛО НАДІЇ НА КРАШИЙ ДЕНЬ

Петро ДОБРО

У День Покрови й українського козацтва неподалік від тисячолітнього дуба у Холодному Яру на Чигиринщині урочисто відкрито скульптуру «Холоднороської Покрови Пресвятої Бого-

монастиря, де після довгих років неволі добровільно зголосився залишитися ченцем. Освячуючи ікони та скульптуру, настоятель чигиринського Храму Святих Первоверховних Апостолів Петра і Павла, протоієрей Василь Циріль зазначив: справа ця — угодна Господові й на благо православного люду. Народний художник Микола Теліженко, який був головним у тандемі, який творив скульптуру Покрови, зазначив, що з'явилася вона завдяки ктиторові (або

козацьке коло мають стати висічені з каменю славні ватажки Холодного Яру — від гайдамацьких часів і до Холоднороської республіки. А отаман Островський у вітальній промові до присутніх на урочистостях зазначив, що сповнений рішучості й надалі робити все для відродження історичної пам'яті краю, де в усі часи незнищеним залишався вільний дух козацтва й гайдамащини...

Окремою родзинкою стала презентація книги «Михайло Гаврилко: і стеком, і шаблею», яку провів її автор — засновник і Президент історичного клубу «Холодний Яр» Роман Коваль. Це вже далеко не перша книга митця, яка повертає із небуття славні імена українських отаманів.

Цієї днини у Холодному Яру життя вирувало до пізнього вечора: приймали в козаки ЧГО «Вільне козацтво Холодного Яру», пройшла реконструкція бою між холоднороськими повстанцями і зайдами-будівниками, а після святкового

обіду в ресторанно-готельному комплексі «Дикий хутір» гості спостерігали за грою вогню в екзотичному «Фаєршоу». Здавалося, на галявині неподалік від тисячолітнього Дуба Залізняка танцював вогонь самого Холодного Яру — той, який в усі часи не дає згаснути в українських душах прагненню до волі...

родиці» роботи скульпторів Миколи Теліженка та Юрія Олійника. Вони допомогли «проступити» різьбленому святому ликові просто зі стовбура могутнього дуба: неповторне творіння майстрів органічно вплелось між словами з молитви і словами козацького вітання «Слава Україні! Героям слава!» А внизу — козацька шабля й тризуб...

Незвичне зображення стало органічним продовженням забудови площадки біля церкви, яка тут зводиться — першої у світі козацької церкви, присвяченої останньому кошовому отаманові Запорозької Січі Петрові Калнишевському (після канонізації — Петрові Багатостраждальному). Тут все витримане в козацькому стилі: від самої будівлі церкви, яка буде схожою на ту, що колись стояла на Січі — й до перших ікон самого Петра Багатостраждального (Калнишевського). На одній він зображений з хрестом в одній руці і з шаблею в іншій, на другій (на стіні храму) — у темниці Соловецького

як нині прийнято говорити — меценатові) Олегові Островському, отаманові «Вільного козацтва Холодного Яру». До речі, згідно задумки Теліженка, скульптура — тільки перший елемент композиції, яка буде на майдані біля церкви — там в

**ОКРІМ УКРАЇНИ, НА САЙТІ «КОЗАЦЬКОГО КРАЮ»
МАЄМО ВЖЕ ВІДВІДУВАЧІВ З 18 КРАЇН СВІТУ.**

Козацький край

З МОМЕНТУ ВИХОДУ МИНУЛОГО НОМЕРА ГАЗЕТИ НА ЇЇ САЙТ
ЗАЙШЛИ ВІДВІДУВАЧІ ЩЕ З ТРЬОХ НОВИХ КРАЇН: ЯПОНІЇ, УГОРЩИНИ
ТА ОБ'ЄДНАНИХ АРАБСЬКИХ ЕМІРАТІВ. ЛІДЕРИ ПО КІЛЬКОСТІ
ВІДВІДУВАНЬ — НІДЕРЛАНДИ, РОСІЯ, США, БЕЛЬГІЯ ТА ПОЛЬЩА.
ЯК І РАНІШЕ, АБСОЛЮТНИМ РЕКОРДСМЕНОМ ПО КІЛЬКОСТІ
ЗАХОДІВ СЕРЕД ІНОЗЕМНИХ МІСТ ЗАЛИШАЄТЬСЯ НІДЕРЛАНДСЬКИЙ
ГРОНІНГЕН. МИ РАДІ ТАКОЖ БАЧИТИ ГОСТЕЙ САЙТУ З КОЗАЦЬКИХ
КРАЇВ ЗА МЕЖАМИ УКРАЇНИ — З ДОНУ ТА КУБАНИ...

Польща

Японія

Бельгія

Таїланд

Чорногорія

Канада

Португалія

Нідерланди

Італія

Аргентина

США

Німеччина

Росія

Молдова

Угорщина

ОАЕ

Роман КОВАЛЬ

Історія пишеться тими, хто вішав героїв. Ця істина добре відома народам, які програли національно-визвольні змагання. Сьогодні, хоча про національну перемогу говорити зарано, все ж маємо щасливу можливість писати свою історію і тим самим руйнувати імперські міфи, зокрема і про «громадянську» війну 1918 - 1920-х років.

Міф про «громадянську» війну в Україні вивчений радянськими істориками, щоб заперечити очевидну істину про те, що Українська Народна Республіка впала внаслідок інтервенції з боку Радянської Росії. Російські історики і досі твердять, що ніхто на УНР не нападав, що ніяких орд чи полчищ зі сходу не було, ну, хіба допомогли трохи «українському пролетаріату» скинути «буржуїв» та «вислужників Антанти». Ворожі Україні історики продовжують і сьогодні плодити опуси, в яких намагаються довести, що ніякої національно-визвольної боротьби українського народу за свою незалежність не було, а був внутрішній, цивільний, тобто громадянський конфлікт між «багатими» і «бідними», і бідні, «слава Богу», перемогли. Але відкрилися спецфонди.

І ми отримали доступ до архівних документів, які старанно приховувалися, оприлюднення яких було небажаним, бо ставило під сумнів «класовий підхід». Ці документи засвідчили, що ніякої війни в Україні між «бідними» і «багатими» не було, що довгий час більшовикам не вдавалось «расслоїть українское село». З цих документів видно, що український народ - без розділу на стани і класи - піднявся на боротьбу проти окупантів - як білих, так і червоних. На підставі цих джерельних документів Історичний Клуб «Холодний Яр» за останні кілька років й видав книги про гайдамаччину XX ст. - «Героїзм і трагедія Холодного Яру», «Кость Блакитний, отаман Степової дивізії», «Записки повстанця», «Отамани Гайдамацького краю: 33 біографії», «Михайло Гаврилко: і стеком, і шаблею» та інші. Завдяки цим книгам отамани Київщини, Поділля, Холодного Яру, нинішніх Кіровоградщини, Дніпропетровщини, Одещини та інших українських земель знову на історичній сцені.

Отаманія... Це слово для сучасного українця звучить з присмаком гіркоти. Воно стало синонімом анархії, руйнування ієрархії, ледь не символом поразки у Визвольних змаганнях. Слово «отамани» в сучасній лексикі звучить, як присуд. Його вимовляють із прокурорським запалом. Вже й вигадали зневажливе «отаманчук».

Організаторів української стихії, незаперечних авторитетів серед українського населення, оборонців рідного села, повіту, а то й губернії чи навіть губерній, легендарних українських героїв, які високо піднесли свою Батьківщину, лицарів, які змусили чужинців поважати нас, прирекли на образ шароварників, розсварених між собою анархістів-хуторян, відступників, які не хотіли підпорядкуватися вищому керівництву УНР.

Так і згадуєш:

Гайдамаки не воїни, - разбойники, воры.

Але ж так говорили вороги.

А тут негативні узагальнення чуєш від своїх.

Ця думка домінує сьогодні, як серед патріотів, так і в середовищі гонорованих псевдоісториків, які здобули свої «вчені» звання, зображуючи український рух антинародним, бандитським, звеличуючи окупантів та їхні вчення.

Засуджуюче ставлення до отаманів виникло відразу після поразки визвольних змагань в середовищі тих, хто, довівши Україну до катастрофи, вчасно спакував валізи і вирушив на Захід. З еміграції почали вони свої прокурорські ремінісценції. На мій погляд, це була банальна спроба перекласти власну вину на плечі інших.

На жаль, селянські ватажки не мали можливості у пресі висловити своє бачення причин поразки Визвольних змагань - в той час, коли виниченки шукали аргументів для самовиправдання, шукали винних у власних провинах, отамани продовжували боротьбу.

Гадаю, що відсутність у їхніх біографіях академій сприяла - войовничі інстинкти захисників рідного краю не були замулені петербурзькими віровченнями, московська повінь облуди не затопила їх, як, наприклад, чужолюбну, занадто вчену, малоросійську інтелігенцію.

Селяни були сильні вільним від чужих ідеологем розумом. Природні інстинкти домінували у них: бути господарем, бути зверху, не віддати свого, вбити того, хто не хоче нас у нашої хаті - і все тут.

Чиста, по-дитячому щира українська душа - душа Шевченкового Яреми, в очах якого можна було розгледіти всеукраїнську заграву, який «не різав - лютував», і спричинилася до того, що всеукраїнський селянський рух, призвичаєний до відсутності всеукраїнського політичного керівництва,

згуртований довкола авторитетів, вилонених із власного середовища, продовжувався і після того, як впала Українська Народна Республіка.

Хоча таки слід наголосити, що українські отамани в переважній більшості прагнули підпорядкуватися.

Але кому?! Тим, хто закликав українську стихію до роззброєння, до спільного - в одній державній хаті - проживання з поневолювачем? Хто намагався локалізувати потужний вибух національних почуттів, притишити його, заколисати демагогією і, врешті, приспати?

Так. Як не дивно, саме їм, отим горе-випускникам петербурзьких академій і намагалася підкоритися українська стихія. Вона безмежно любила своїх провідників, фанатично вірила їм, ловила кожне їхнє слово, на жаль, часто брехнею підбите, а коли не чула відповідного своїм інстинктам, вклала в їхні вуста те, що хотіла почути - наказ зі зброєю в руках захищати Батьківщину.

Народ любив своїх красномовних, опереткових діячів, а ті хотіли лиш похизуватися з трибун, відповідальності не бажали, боялися її. Тільки наприкінці 1920 р., опинившись за Збручем, керівництво УНР нарешті спробувало підпорядкувати селянський рух. Але час був втрачений, а з ним й епоха, епоха, коли український народ міг стати державним.

То чи варто обвинувачувати в анархії українську стихію та її небуденних представників?!

Якщо й винити кого в тому, що повстанські отамани діяли на власну руку, то наперед - ліві і праві уряди УНР, які потонули в нескінченних ідеологічних дискусіях. Аякже - для

них змагань. Найсвітліше, що було в національній революції, артисти політичної оперетки затаврували.

Зрозуміло, що своєї вини виниченки і мартоси не добачали...

Власне, ризику в історичній дискусії на тему «хто ж винний?» давно підвів Тарас Шевченко, який оспівав гайдамаччину, як вищий - дієвий - вияв патріотизму.

Ось послухайте, з якою правдивою повагою оцінював гайдамаччину XX ст. чужинець Лейба Троцький: «Коммуну, чрезвычайку, продовольственные отряды, комиссаров возненавидел украинский крестьянин до глубины своей души. В нем проснулся спавший сотни лет вольный дух запорожского казачества и гайдамаков. Это страшный дух, который кипит, бурлит, как сам грозный Днепр на своих порогах, и заставляет украинцев творить чудеса храбрости. Это тот самый дух вольности, который давал украинцам нечеловеческую силу в течение сотен лет воевать против своих угнетателей: поляков, русских, татар и турок и одерживать над ними блестящие победы».

Отамани Гайдамацького краю. Які цілісні, яскраві, неповторні дороги українські типи!

Ось Матвій Григор'єв - Голловний Отаман Херсонщини і Таврії. Часто грубий та самозаконний, безмежно відважний, амбіційний, безоглядний, щедрий - я би сказав: великий у своїй щедрості. Завжди у перших лавах, він мав божественний дар викликати ентузіазм народу - під його проводом смерть не вважалася страшною. Григор'єв - харизматична постать всеукраїнського масштабу. Видатний полководець. Переможець «непереможної» Антанти.

Поривав за собою у бій козаків і безстрашний оборонець Поділля Яків Шепель. На чолі п'яти відчайдухів, які залишилися від заляканої більшовицькими кулеметами селянської ватаги, він увійшов у окупований росіянами Літин. Героїчна шістка захопила з боєм комісаріат. Підбавлені успіхом, повернулись у лаву повстанці, які перед тим вважали за краще відлежатися за містом. Літин був звільнений за кілька годин.

Мав Божественний дар вести за собою народні маси й Ананій Волинець. На його заклик весною 1919-го зголошилося 10 000 повстанців.

А штабс-капітан царської армії Григорій Яковенко, кавалер орденів Анни 3-го і

4-го ступенів та ордена Станіслава 3-го ступеню ще під час Першої Світової війни вступив до підпільної української організації «Холодний Яр», яку очолював солдат Іван Коваль. Григорій Яковенко увійшов в українську історію як талановитий організатор українського підпілля.

За ним, бачу, їде сільською вулицею кремезний у плечах Пилип Хмара - Чорноліський полковник, багатий на вигадку, схильний до нестандартних дій отаман, віртуозний кавалерист, що рубав з обох рук. З його ініціативи відбулося, здається, останнє у XX ст. публічне освячення зброї, яке в серпні 1921 р. здійснив священник села Цвітної Федір Іванча. Відслуживши молебень, священник благословив гайдамаків на визволення України від чужоземної окупації.

А ось тип отамана - сільського інтелігента: виважений, чемний, розсудливий Яків Мамай-Щириця з Чигиринщини - невдовзі професор Катеринославського інституту Народної Освіти, творець історії та її дослідник.

Он в околицях Медведівки піднімають куряву тачанки Чорного Ворона - колишнього студента Катеринославського гірничого інституту. Він керу-

Український народ – без розділу на стани і класи – піднявся на боротьбу проти окупантів – як білих, так і червоних

вав загоном у 200 - 250 козаків, від яких «віяло широким Херсонським степом, а пахло неосажною Таврією». Меткі, швидкі, безстрашні, нешадні, здавалось, саме вони породжували степові вихори. Хіба порахуєш, скільки голів знесено їхніми шаблями, скільки кубометрів ворога викосили їхні кулемети.

Увірвався в українську історію на своєму огирі й Микола Кібець-Бондаренко - легендарний звиятець, організатор і учасник безлічі успішних бойових нальотів та засідок проти червоного окупанта. Улюбленою приказкою зухвалого отамана була: «Або голову збути, або славу здобути». Саме його козаки знищили номенклатурного вислужника, «героя гражданской войны Александра Пархоменка» - комдива Першої Кінної армії Будьонного.

Об'їхав бойовими стежками-дорогами чи не всю Україну Командуючий Першою повстанською армією УНР Ілько Струк. Київщина, Полісся, Херсонщина, Причорномор'я, Бессарабія, Волинь, Поділля, Галичина відчували гаряче, часом немилосердне дихання його армії. Воював він і у Білорусії та Румунії.

А Трохим Бабенко, офіціант дніпровського пароплава «Рыцарь», здавалось, до віку слугуватиме іншим. Але Перша світова, а за нею національна революція зробили його лицарем - керівником Мліївської республіки, яка

ВІЙНИ» В УКРАЇНІ НЕ БУЛО

нараховувала десятки тисяч озброєних селян. “Брати козаки, - закликав він. - Пообіщайте ви їм свяченого ножа. Годі терпіть од невірних. Настане весна. Поспіють жнива. Гостріть ножі, зубіть серпи, мантайте коси”...

З дитячих та юнацьких років був принциповим у національному питанні майбутній командир Брацлавського куреня смерті Євген Ляхович. Він виховувався у високопатріотичній родині, де слово “Московщина” однозначно трактувалося вороже. Кремезний і жилавий хлопець, Євген завжди говорив українською мовою - навіть у царській армії. А от Федір Уваров, колишній кубанський штабс-ротмістр, хоч і не чисто розмовляв українською, метою своєї боротьби бачив незалежну українську державу вкупі з Кубанню.

Вимінявши за чотири золотих монети у колишнього ананіївського жандарма шаблю і пістоля та отримавши благословення у священника на боротьбу за Самостійну Україну, пішов до українського війська Кирило Бондарук. Згодом він став славетним отаманом Лихом, який з томиком “Кобзаря” гідно пройшов дорогами Великої Вітчизняної війни українського народу проти іноземних загарбників!

Випускник Рішельєвського ліцею та Ново-Олександрівського інституту Андрій Гулий-Гуленко, можливо, став би, талановитим українським письменником, а увійшов у нашу історію як Командуючий Південною групою військ УНР, який у 1919 - 1920 роках підняв на боротьбу за Самостійну Україну десятки тисяч селян. Ось послухайте його звернення, яке свідчить про небуденний публіцистичний талант отамана:

“Селянин! Заклопотаний працею, ти не маєш часу подивитися на те, що робиться навкруги тебе. Подивись! Налетіла з Московщини голодна й безробітна зграя, яка знов заведе комуну, розмножує дармоїдів і злодіїв. Захоплюючи владу в свої руки, забризкані кров’ю твоїх синів, братів та батьків, ця банда всесвітніх пройдисвітів знов накидає “діктатуру пролетаріята”, гіршу царського, або денікінського ярма. Вспам’ятай той час, коли вже два рази були у нас на Вкраїні ці непрохані гості. З такими ж обіцянками, як і тоді, прибули вони і в цей раз. Ми дамо тобі землю, волю, знищим буржуїв, дамо тобі лад і спокій, наведем краму, машин...”

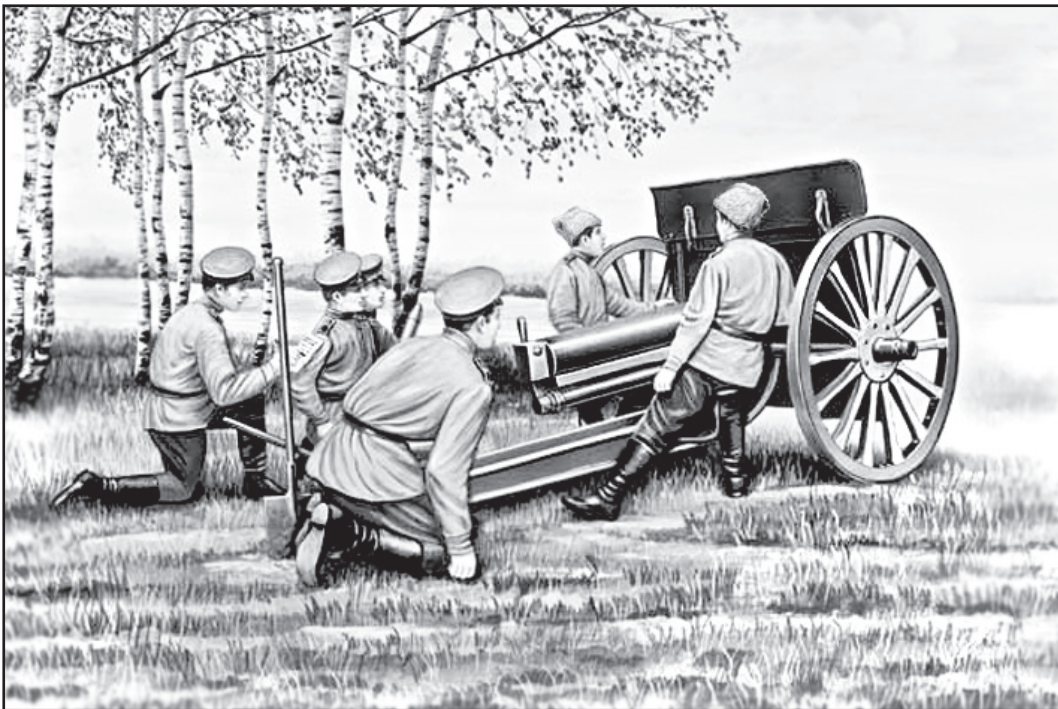
Та й навезли. Подивись, чого навезли: китайців, латишів, мад’яр, голодних росіян, а разом з цим комуну, черезвичайку, комбеди, цілі потяги совітських грошей, які зовсім

нічого не варті.

А ти, селянин, давай хліб, скот, коней, сало, давай цукор, вугілля, сіль. Все це вивозиться комуністами в голодну й обідрану Московщину в тих же потягах, в яких привез-

наприкінці життя написав ще й автобіографічну книгу - “Вогонь з Холодного Яру”.

До літа 1925 р. продовжував збройну боротьбу Яків Орел-Гальчевський - один з найзавзятіших оборонців рідного

ли тобі комуну... З’явилися ревкоми, ісполкоми, продкоми, наркоми, комбеди і інші “беди”, в яких сидять зовсім чужі тобі люди... До якого часу ми будемо терпіти таке знущання чужинців?!

Годі! Терпець увірвався... Бери рушницю, вила, лопату і гони з рідної землі дармоїдів. Ти їх виженеш, як вигнав Деникіна, як вигнав їх уже два рази.

Геть чужинців з України! Хай живе Українська селянська Республіка!

Командуючий повстанцями Херсонщини та Катеринославщини

Отаман Гулий-Гуленко”.

Вищої точки у сходженні досяг і отаман Зелений, коли влітку 1919 р. у Переяславі урочисто, в присутності місцевого люду та свого війська, скасував Переяславську 1654 року угоду з Росією.

Став ватажком гайдамаків й есерівський бойовик, драматург та підприємець, політемігрант Яків Водяний, який, переховуючись від царської охорони, встиг побувати в Австро-Угорщині, Японії та Австралії. Повернувшись на Батьківщину, він став відомим організатором Вільного Козацтва, а згодом й отаманом Холодного Яру.

Лише у лютому 1923 р. зійшов з партизанської стежини Звенигородський отаман Гонта - Іван Лютий-Лютенко. Його шлях перетнув вкритий льодом Збруч, і далі проліг через Польщу, Німеччину, Францію, Марокко, і лише 10 років тому завершився у Сполучених Штатах Америки, на українському цвинтарі Бавдн-Брук. На еміграції Лютий-Лютенко став організатором українського культурного та релігійного життя, підприємцем, меценатом української справи, а

краю. Лагідний і наче несміливий у поводженні з близькими, він був лютим у гніві і безмежно відважним у бою. Хто злічить, скільки подільських річок можна було б загатити трупом чекістів, воєнкомів, комісарів, “продармейцев” та інших “армейцев”, яких знищив Яків Гальчевський-Орел?!

Немилосердно розправлявся він і зі зрадниками Батьківщини... З початком Другої Світової війни Орел-

Гальчевський відновлює боротьбу за Самостійну Україну - вже як керівник Грубешівської самооборони на Холмщині. Такої ж довжини був і бойовий шлях отамана Волині Петра Філоненка, який розпочався у серпні 1917 р., а завершився в 1940-х роках у лавах ОУН-УПА. До останку віддавши себе справі визволення Батьківщини, Петро Філоненко - колишній старшина Дикої дивізії генерала Корнілова - став взірцем дисциплінованого українського воєно-повстанця. Його приклад, як і Гальчевського-Орла, Волинця та багатьох інших отаманів перекреслює фальшиві звинувачення фальшивих істориків у недисциплінованості українського лісового війства.

Однією з найсвітліших постатей повстанського руху став

і Василь Чучупак, який першим підняв жовто-блакитний прапор над Холодним Яром. Як зараз бачу його: високий, стрункий сільський вчитель, у блакитно-сірих очах якого “було забагато молодості”, нетерпляче б’є по столу бельгійським маузером, вимагаючи тиші. В кімнаті розноситься дим дорогих цигарок. Головний Отаман зауважує на промову одного з присутніх: “Кому тісно в Холодному Яру, той може знайти собі місце за валом”. Що це означало, знав кожний: хто сумнівався у доцільності продовження боротьби, міг опинитися за валом, тобто, там, де страчували зрадників та полонених.

Спробували би ті, хто сьогодні звинувачує отаманів, оскаржити повстанців лице в лице Василеві Чучупаці...

Головному Отаманові поталанило: коло нього був старшина-кіннотник Юрій Городянин-Лісовський, який згодом став письменником Юрієм Горлісом-Горським. Саме він зберіг для нащадків образ Головного Отамана Холодного Яру та його славних побратимів. У Холодному Яру Юрій відчув гіркий щем втрат та щастя продовження боротьби за свободу Батьківщини.

А Холодний Яр знайшов у ньому

відважного захисника та вдячного літописця.

Горліс-Горський доніс до нас героїку гайдамаччини, яка й зараз імперативно кличе до зброї. Саме він пробудив мене до продовження літопису національно-визвольних змагань 1917 - 1920-х років. Саме завдяки Юрію Горлісу-Горському мені ви-

пала славища доля - писати історію свого народу; руйнувати імперські міфи, які й сьогодні не дають вільно дихати; відновлювати на скрижалях історії імена невідомих - чи забутих - українських героїв.

Уславлення героїв - свята справа для будь-якого народу. І робити цю справу - щастя. Дякую долі, що саме на мене

пав вибір творення українського пантеону.

Напередодні вічності, за кілька днів до свого останнього бою у Лук’янівській в’язниці, отаман Нерубайлісу Голик-Залізник, писав, сподіваючись, очевидно, що ці слова таки дійдуть до нас: “Прощайте, я умираю. Вмираю за те, що кохав тебе, моя любя Вкраїно. Мені легко вмирати за тебе”.

Легко було вмирати за Батьківщину і Костеві Блакитному. Останніми його словами були: “Як буде Україна вільною, передайте привіт!”

Так само й отаман Орлик, як стародавній герой, вважав за честь померти на полі бою. Тому й не скористався нагодою емігрувати до Польщі.

Кость Блакитний, Орлик, Ларіон Завгородній, отаман Степу Іванов та їхні побратими знайшли те, чого шукали: вони загинули у бою за Україну.

Візьму на себе відповідальність і передам Україні привіт від її вірних синів - отаманів Гайдамацького краю.

Україно, чуєш?! Спом’яни добрим словом полум’яних дітей своїх - засмаглих, припорошених пилом безперервних доріг нащадків Максима Залізняка та Івана Гонти, які пробудили творчий дух Гайдамаччини ХХ століття!

Якби був живий Тарас Шевченко, не сумніваюсь: він оспівав би славі діяння отаманів Завгороднього, Гризла, Грозного, Іванова, Кошового, Мелашка, Полтавця-Остриці.

Вірю: невдовзі слова “гайдамаччина” та “отаман” зазвучать, як колись, дзвінко і гордо. Піде, піде - для когось - застрашуюча луна. Слово ж “отаманчук” набуде питомого змісту: як дитини отамана, продовжувача справи батьків - отаманів Гайдамацького краю.

“Історія колись скаже, хто я був і де дівся”, - писав 26 жовтня 1923 р. в останньому листі з полтавської в’язниці отаман Іван Савченко-Нагірний. Ця думка приходила, мабуть, й іншим лицарям, які віддаючи своє життя, не хотіли безвісними канути у Лету і, певно, розраховували на добру пам’ять наступних поколінь.

Справді, через 75 років після розстрілу командира Наддніпрянського партизанського загону Історичний Клуб “Холодний Яр” сказав добре слово про нього. Але ж скільки незгаданих українських героїв лежить у землі, яка так і не стала для них легендю!

Втім, очевидно: з кожним роком все більше отаманів збирається у дружнє коло. Запорукою цьому - щастя історика-патріота, що повертає матері синів.

Сповняться, сповняться Тарасові пророцтва: “Кругом святого Чигрина Сторожа стане з того світу”. Зрозуміло, що не тільки навкруги Чигрина...

Ми ще зберемося разом! І проголосимо, що порозуміння та злагода на умовах ворога не приймаємо. Порозуміння і злагода можуть бути лише на наших умовах.

Ми ще зберемося разом!

Православний календар

26 ЖОВТНЯ: ІВЕРСЬКОЇ ІКОНИ БОЖОЇ МАТЕРІ

Ікона Божої Матері, що прославилася чудесами у володіннях Богородиці — на Афоні, в Іверії (Грузії) та в Росії, — названа по імені Іверського монастиря на Святій горі Афон.

Перша згадка про неї сягає IX століття — часу іконоборства, коли за наказом єретичної влади в домах і храмах нищили і піддавали нарузі святі ікони. Одна побожна вдова, що жила неподалік Нікеї, зберігала у себе заповітний образ Богоматері. Скоро це виявилось. Прийшли озброєні вояки і хотіли відняти ікону, один з них вдарив святиню списом, і з лику Пречистої потекла кров. Зі сльозами помолвшись до Владичиці, жінка пішла до моря і опустила ікону в воду; образ стоячи вирушив хвилями.

Про ікону з простромленим ликом, пушену морем, дізналися на Афоні: єдиний син цієї жінки прийняв чернецтво на Святій горі і працював поруч з тим місцем, де колись причалив корабель, що віз на Кіпр Саму Божу Матір і де згодом, у X столітті, грузинський вельможа Іоан і візантійський полководець Торніке заснували Іверську обитель.

Одного разу насельники Іверського монастиря побачили на морі вогняний стовп висотою до неба — він піднімався над образом Богоматері, що стояв на воді. Ченці хотіли взяти ікону, але чим ближче підпливав човен, тим далі в море відходив образ. Браття стали на молитву і старанно просили Господа дарувати ікону обителі. Наступної ночі Пресвята Богородиця явилася уві сні старцю Гавриїлу, який вирізнявся строгим подвижницьким життям і по-дитячому простою вдачею, і промовила: «Перекажи настоятелю та браттям, що Я хочу дати їм Мою ікону для захисту і помочі, потім увійди в море і з вірою йди хвилями — тоді всі пізнають Мою любов і ласку до вашої обителі». На ранок монахи з молебним співом пішли на берег, старець безбоязно пішов по воді й сподобився прийняти чудотворну ікону. Її поставили в каплиці на березі і три доби звершували перед нею молитви, а потім перенесли в соборний храм (на тому місці, де стояла ікона, відкрилося джерело чистої солодкої води).

На другий день ікону виявили над монастирськими воротами. Її віднесли на колишнє місце, але вона знову опинилася над брамою. Так повторювалося кілька разів. Нарешті Пресвята Богородиця з'явилася старцеві Гавриїлу і сказала: «Перекажи братії: Я не хочу, щоб Мене охороняли, Я Сама буду вашою Хранителькою в цьому житті і в майбутньому. Я випросила для вас у Бога Мою милість, і доти, поки ви бачитимете Мою ікону в обителі, благодать і милість Сина Мого щодо вас не зменшиться». Ченці збудували надбрамну церкву на честь Богоматері, Хранительки обителі, по тому місцю в обителі, яке Владичиця вподобала обрати для перебування Її ікони, де чудотворна ікона перебуває донині. Ікона називається «Портаїтисса» — Вратарниця, воротарка, а за місцем свого явлення на Афоні — Іверська. Від назви обителі вона стала називатися «Іверською».

Дивний символ, пов'язаний з назвою ікони, проникливо висловлений в акафісті Іверській іконі «Радуйся, блага Вратарнице, що двері райські вірним відчиняєш!».

За переказами, явлення ікони відбулося 31 березня, у вівторок Пасхальної седмиці (за іншими відомостями, 27 квітня). В історії обителі відомо багато випадків благодатної допомоги Божої Матері: чудесного поповнення запасів пшениці, вина і олії, зцілення недужих, позбавлення монастиря від варварів. Так, одного разу перси оточили монастир з моря. Ченці звивали до Божої Матері про допомогу. Раптом піднялася страшна буря і ворожі кораблі потопилися, серед живих лишився тільки один воєначальник Аміра. Вражений дивом гніву Божого, він розкався, просив молитися за прощення його гріхів і пожертвував багато золота і срібла на будівництво монастирських стін. За переданням, перед кінцем світу ікона таким же чудовим чином, як з'явилася, полишить Афон. Це буде одним із знаків Другого Пришестя Христа.

Святкування Іверської ікони Божої Матері відбувається 26 жовтня, 25 лютого і у вівторок Світлої седмиці.

З ПОВАГОЮ ПІДГОТУВАВ НАСТОЯТЕЛЬ
ХРАМУ СВЯТИХ ПЕРВОВЕРХОВНИХ
АПОСТОЛІВ ПЕТРА І ПАВЛА
М. ЧИГИРИН
ПРОТОІЄРЕЙ ВАСИЛЬ ЦИРІЛЬ

ДЕНЬ В ІСТОРІЇ
21 – 30 жовтня

21 жовтня 1897 р. народився Дмитро СТОПКЕВИЧ, бандурист, підполковник Армії УНР.

21 жовтня 1921 р. Василя ЛИПКІВСЬКОГО висвячено на митрополита УАПЦ.

21 жовтня 1933 р. Микола ЛЕМИК виконав атентат у російському консульстві у Львові на знак протесту проти Голодомору в Україні.

22 жовтня 1894 р. народився Яків ГАЛЬЧЕВСЬКИЙ, командувач Подільської повстанської групи.

23 жовтня 1894 р. народився Дмитро СОКОЛОВСЬКИЙ, повстанський отаман.

23 жовтня 1926 р. помер Гаврило ЧОРНИЙ-КУРЕДА, переяславський отаман.

24 жовтня 1884 р. народився Микола ЧЕБОТАРІВ, начальник контррозвідки Головного отамана Армії УНР.

25 жовтня 1625 р. відбувся щасливий бій козаків під проводом Марка ЖМАЙЛА проти поляків.

25 жовтня 1657 р. Гетьманом України обрано Івана ВИГОВСЬКОГО.

25 жовтня 1859 р. почалася «Азбучна війна» в Галичині (протести проти примусового введення латинського шрифту).

25 жовтня 2009 р. померла Ірина СЕНИК, політв'язень, співзасновник Всеукраїнського політичного об'єднання «Державна самостійність України».

26 жовтня 1612 р. запорожці спільно з поляками здобули Москву.

26 жовтня 1901 р. народився Іван ГАВРИШ, кубанський бандурист.

26 жовтня 1971 р. помер Роман САМОКИШИН (САМОКИШ), актор українського театру Івана Мар'яненка, організатор Вільного козацтва, полковник Армії УНР.

27 жовтня 1979 р. помер Євген ОНАЦЬКИЙ, член Центральної Ради, діяч ОУН.

28 жовтня 1936 р. помер історик Кубані, ректор Українського вільного університету Федір ЩЕРБИНА.

28 жовтня 1989 р. Верховна Рада УРСР ухвалила Закон про державний статус української мови.

29 жовтня 1794 р. помер український просвітителі-гуманіст, філософ, поет і педагог Григорій СКОВОРОДА.

29 жовтня 1922 р. загинув Іван ЧЕРНОУСОВ (отаман ЧОРНИЙ ВОРОН), командир Лебединського полку Холодноярської організації.

30 жовтня 1919 р. смертельно поранено отамана ЗЕЛЕНОГО (Данила ТЕРПИЛА).

30 жовтня 1922 р. загинув голованівський отаман Роман БАБІЙ.

31 жовтня 1889 р. народився Зенон НОСКОВСЬКИЙ, організатор сокільського руху, командир 4-ї сотні УСС, старшина УГА.

Свідцтво про державну реєстрацію
ЧС-669Р від 8.12.2010 року

Козацький край

Головний редактор —
Олег ОСТРОВСЬКИЙ
Шеф-редактор — Віктор ВОЛЯ
Редактор випуску — Петро ДОБРО
тел.: (0472) 31-29-74
Засновник — Чигиринська ГО
"Вільне Козацтво Холодного Яру"

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС ГАЗЕТИ — 89155

Адреса редакції:
вул. Ільїна, 330, к.4, м.Черкаси, 18005,
E-mail: Cossack_land@i.ua

Газета віддрукована в ПП "Видавництво "Республіка",
м.Черкаси, вул.Вербовецького,1а. Тираж — 10 000 екз.
Замовлення №